

KS. STANISŁAW PAMUŁA
CZĘSTOCHOWA

ZARYS SZKICU BIOGRAFICZNEGO PROF. LORENZO ORNAGHI, JAKO DOKTORA HONORIS CAUSA UPJP II W KRAKOWIE

W naszym narodowym hymnie jawią się charakterystyczne słowa: „Marsz, marsz Dąbrowski, z ziemi włoskiej do Polski...”¹, które do pewnego stopnia prowadzą nas, do doktoratu *honoris causa* przyznanego profesorowi Lorenzo Ornaghi przez Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Dlatego warto dokonać chociażby zarysu życia tego profesora i *ipso facto* wskazać na bliskość Półwyspu Apenińskiego, do kraju położonego nad Wisłą, nazwanego: *Polonia antemurale christianitatis*². Mając to na uwadze, dokona się przybliżenia naukowego życiorysu tego profesora, następnie wskaże się na bardziej charakterystyczne rysy jego naukowej aktywności. Zakończy te refleksje ich wniosek, o nadanie mu naukowego wyróżnienia przez UPJP II.

1. Zarys biografii

Dorobek naukowy prof. Lorenzo Ornaghi sytuuje autora w obszarze nauk humanistycznych, szczególnie zaś politycznych, w tym polityki społecznej i ekonomicznej. Studia kończy w 1972 r. na Katolickim Uniwersytecie Najświętszego Serca w Mediolanie (Università Cattolica del Sacro Cuore)³, gdy oddaje pracę: „Modelli di analisi per la ricostruzione dei processi di integrazione internazionale nei paesi in via di sviluppo” pod kierunkiem prof. Gianfranco Miglio, znanego prawnika, politologa, ale i polityka drugiej połowy XX wieku. Pozostając na uczelni, inspirowany przez promotora, podejmuje prace badawcze, które przedłuża o trzy lata na Uniwersytecie w Teramo, gdzie w 1987 r. został profesorem nadzwyczajnym. Wraca jednak do Mediolanu i w 1990 r. na swej macierzystej uczelni otrzymuje profesurę na wydziale nauk politycznych. Wkrótce jest powołany na prorektora, a w roku 2002 został wybrany na rektora i przez dwie kadencje spełnia tę funkcję. Po czterech latach przerwy,

¹ D. Wawrzykowska-Wierciochowa, *Sercem i orężem ojczyźnie służyły*, MON, Warszawa 1982, s.175

² Cz. Michalunio SJ, *Dicta. Zbiór łacińskich sentencji, przysłów, zwrotów, powiedzeń*, Kraków 2004, s. 478.

³ L. Ornaghi, Biografia, [w:] http://pl.wikipedia.org/wiki/Lorenzo_Ornaghi, (2013-01-15).

w roku 2010 zostaje po raz trzeci rektorem tej uczelni. Odchodzi jednak w połowie tej kadencji z pracy, jako siódmy rektor uniwersytetu, który posiadał 14 wydziałów, 63 instytuty, 86 ośrodków interdyscyplinarnych i ponad 42 tys. studentów.

W tym okresie życia Profesora, można wskazać na trzy etapy jego aktywności. Pierwszy, to studia podstawowe, które zdecydowały o jego przyszłości, mianowicie obszar spraw politycznych, społecznych i ekonomicznych. Już w tym okresie te zagadnienia stają się jego domeną i publicystyczną pasją. Bowiem w 1979 r. usiłuje wskazywać na ówczesne tendencje formacji państwa włoskiego, co w nim zaszczepił promotor uniwersytetu Gianfranco Miglio, a co L. Ornaghi zaprezentował w artykule: *I progetti di Stato (1945-1948)*⁴, gdzie przywołuje powojenne tendencje pro-państwowe obecne na Półwyspie Apenińskim. W tym obszarze podjętych myśli pozostaje, wszak w 1984 r. opublikował nośny artykuł, w którym podejmuje się oceny realizowanego systemu politycznego. Dotyka tu programów społecznych ówczesnych partii i zwraca uwagę na konieczność mocnego centrum politycznego, celem integracji i rozwoju państwa włoskiego⁵. Te myśli tego okresu, łatwo dostrzec w dwu pozycjach książkowych⁶, które dotyczą realiów tak politycznych, jak i ekonomicznych państwa.

Ten pierwszy okres, już po części wskazuje na drugi etap jego życia, tj. czas, gdy autor wypływa na szerokie wody myśli politycznej, wszak w 1989 r. publikuje bardzo nośny artykuł: *Stato e ordine economico*⁷. Stara się w nim wskazać na rolę państwa, które winno zabezpieczać życie tak indywidualnego człowieka, jak i społeczeństwa. I trzeci etap, to czas pełnej aktywności politycznej, który przypada na lata przełomu dwu dekad lat, tj. XX i XXI wieku.

W tym kontekście myśli, dostrzega się, że na życie prof. L. Ornaghi niewątpliwy wpływ miały podstawowe studia na mediolańskim uniwersytecie, wspomniany promotor pracy, wszak „si laurea in Scienze politiche...”⁸. Proces jego naukowego rozwoju i dojrzewania, jak łatwo zauważyć, był jakby inspirowany przez uniwersyteckie motto: *Nel cuore della realtà*, w sercu rzeczywistości. Bowiem owe realia uczelniane to także fakt, iż w 2002 r. zostaje rektorem tego Katolickiego Uniwersytetu, na którym był bardzo obecny w zakresie nauk politycznych. Ten obszar wiedzy politologicznej, stał się jego *status quo*, tak intelektualnego, jak i osobowościowego rozwoju, wszak w swym życiu naukowym, tylko 3 lata był pracownikiem na uniwersytecie w Teramo. Bowiem wraca do swej *Alma Mater* w 1990 r., gdzie zostaje profesorem

⁴ Tenze, *I progetti di Stato (1945-1948)* [w:] *Cultura politica e partiti nell'età della Costituente*, a cura di R. Ruffilli, Il Mulino, Bologna 1979, vol. I, pp. 39-102.

⁵ Tenze, „Sistema politico” e “sistema dei partiti” nell'età del centrismo, [w:] AA.VV., *De Gasperi e l'età del centrismo (1947-1953)*, Edizioni Cinque Lune, Roma 1984, pp. 433-446.

⁶ Tenze, *Stato e corporazione. Storia di una dottrina nelle crisi del sistema politico contemporaneo* Milano 1984; *Il concetto di interesse*, Milano 1984.

⁷ Tenze, *Stato e ordine economico*, [w:] A. Panebianco, *L'analisi della politica. Tradizioni di ricerca, modelli, teorie*, Milano 1989, s. 469-486.

⁸ Ornaghi nel governo Monti, [w:] <http://WWW.cattolicanews.it/speciali-ornaghi-nel-governo-monti> (2013-01-29).

na Wydziale Nauk Politycznych, więcej, zaczyna pracować na tym wydziale, gdzie dziekanem jest prof. Gianfranco Miglio, znany prawnik, politolog, ale i wyjątkowej klasy polityk drugiej połowy XX wieku. Wydaje się, że zostawił on wielki ślad swej myśli, doktryny i aktywności na uczniu, którym był L. Ornaghi. Został on także dyrektorem Wyższej Szkoły Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych (Alta Scuola di Economia e Relazioni Internazionali), dyrektorem czasopisma „Vita e Pensiero”, zastępcą naczelnego redaktora dziennika „Avvenire”, wiceprezydentem mediolańskiej Fondazione Vittorino Colombo, członkiem Rady Dyrektorów Fondazione Policlinico IRCCS w Mediolanie. W latach 2001–2006 był prezesem Agenzia per le Onlus (Agenzia per le Organizzazioni Non Lucrative di Utilità Sociale). W 2006 otrzymał mediolańską nagrodę, przyznaną przez władze miasta z racji patrona Mediolanu, św. Ambrożego. Dodajmy, iż rok wcześniej otrzymał doktorat *honoris causa* na Wydziale Prawa Uniwersytetu Katolickiego Pázmány Pčter w Budapeszcie.

Charakterystycznym nurtem poczynań prof. Ornaghi pozostają myśli polityczne, które jawią się w pozycjach książkowych, artykułach, tekstach pokongresowych, tak w Mediolanie jak i na innych uczelniach. Jego wizje spraw politycznych, społecznych, czy ekonomicznych były nader cenne i twórcze w tych środowiskach, więcej, stawały się swoistym wyzwaniem do rozwoju życia w Mediolanie, Włoszech, a więc kraju, który dla prof. Ornaghi ma swe podłoże na wskroś religijne i chrześcijańskie. Skoro tak, to uważa, że każdy człowiek winien respektować podstawowe zasady, które od tyłu wieków wyznaczało chrześcijańskie *sacrum*⁹, tym samym wskazuje Profesor na konieczność zachowania principów etyki życia społecznego nie tylko we Włoszech, ale i we wszystkich państwach demokratycznych całej Europy¹⁰. Poglądy te od 16 listopada 2011 r. przybierają będą szczególnego znaczenia, wszak zostaje wybrany przez premiera Mario Monti na Ministra Dziedzictwa Narodowego i Kultury.

Wybór na ministra, jest w pewnej mierze podsumowaniem lat pracy L. Ornaghi, jako profesora, rektora katolickiego uniwersytetu, gdzie zasadniczo spędzał lata swego życia. Warto zatrzymać się na jego aktywności naukowej, zapytać o jego idee, filozoficzne *eidos*, wszak poszukując te wartości, jawi się przed naszymi oczyma jego postać w trzech dymensjach, jako *homo politicus*, *europaeus* i *religiosus*.

2. *Homo politicus*

Studia Profesora i ich kierunek postrzega się w nauce, jako swoiste stawanie się, auto-realizację człowieka. Ten sokratejski wysiłek Lorenzo Ornaghi, wyrażał się w dążeniu do idei Sokratesa, tzw. *majeutyki*, czyli sztuki akuszerskiej. Greckiemu filozofowi szło, o „rodzenie” dusz, wyzwalamie w nich uśpionej wiedzy. Stąd mediolański Profesor starał się to czynić od początku swych studiów, jak i później,

⁹ Tenze, red., *Globalizzazione: nuove ricchezze e nuove povertà*, Milano 2001.

¹⁰ Tenze, *Scienza della politica*, Milano, 1993.

wszak w publikacjach swych sięga historycznej głębi, cofa się o blisko XX wieków, tj. do chrześcijaństwa, które rozprzestrzeniało się nad Tybrem rodząc *Urbs Aeterna*, Wieczne Miasto. To chrześcijaństwo było przyjęte nie tylko przez Rzym, ale i przez Mediolan, gdy w 313 cesarz Konstantyn ogłosił Edykt Mediolański, miasto stawało się ważnym centrum religijnym, chrześcijańskim. Ten historyczny akcent, nader widoczny jest w życiu wielu ludzi Italii, Europy i w ich orszak wkroczył także przybliżany prof. Ornaghi.

Jednym z bardziej charakterystycznych znaków dla Profesora jako człowieka zajmującego się polityką, była sprawa konstytucji włoskiej¹¹ podnoszona szczególnie od 1945-1995 r. Ornaghi przybliżyła to jako redaktor, wszak wspiera się autorami, którzy dali swe artykuły poświęcone tej problematyce. Owe pół wieku po II wojnie światowej dla Ornaghi, to nie tyle proces „albo - albo”, lecz rozwój „od - do”. Dla Profesora *terminus a quo* była sytuacja charakteryzująca się brakiem alternatyw, opcji i wyborów, zaś *terminus ad quem* staje się wizja, w której te możliwości się pojawiają i koniecznie trzeba będzie je wykorzystać. Sprawa ta stała się Profesorowi szczególnie bliska z racji 50 lat istnienia konstytucji. Do refleksji nad konstytucją zaprosił bardzo liczące się osoby życia politycznego, by przybliżyły cały proces dojrzewania narodu włoskiego do pełnej demokracji¹². Pięć la później, staje się prof. Ornaghi redaktorem pozycji, która była prolongatą tych myśli, ich swoistym echem, wszak dotyczy nowego czasu i rzeczywistości, by człowiek jakby pewniej i szybciej zmierzał do przejścia z narodowej demokracji, do jej wizji nie tylko w Europie, ale wręcz w świecie, tym samym „otwiera się analiz pomagających lepiej przybliżyć kompleks procesów i tendencji, które syntetyzuje termin ‘globalizacja’¹³. Mediolański Profesor, jest w tym procesie nader widoczny, jako współtwórca polityki Półwyspu Apenińskiego.

3. *Homo europaeus*

Na przestrzeni lat swej aktywności, prof. Ornaghi prezentuje się, jako *homo europaeus*, człowiek Europy. Wystąpił z interesującym projektem demokracji w Europie, gdy w 2008 r. na sympozjum poświęconym idei „Europa i Ameryki razem dla rozwoju integralnego i solidarnego” zaprezentował wykład, którego temat brzmiał: „Społeczeństwo poznania, uniwersytety i demokracja”¹⁴. Autor wraca tu do klasycznej idei uniwersytetu, wszak jak uważa, właśnie na uniwersytecie ma miejsce próba poznanie prawdy o człowieku, bo nim się zajmuje wiele dyscyplin naukowych.

¹¹ Tenże, red. *La Costituzione della Repubblica. Cinquant'anni di discussioni, critiche, giustificazioni*, Milano 1996.

¹² Tenże, *La nova eta delle costituzioni. Da una concezione nazionale di democrazia a una prospettiva europea e internazionale*, Bologna 2000.

¹³ Tenże, red., *Globalizzazione: nuove ricchezze e nuove povertà*, Milano 2001, s. VIII.

¹⁴ Tenże, *Società della conoscenza, università e democrazia*, [w:] *Zenit, Il mondo visto da Roma*, 1.03.2008, Il cristianesimo.

Wskazuje na uzyskaną syntezę myśli, iż człowiek w swym życiu winien się otwierać na pełną prawdę o otaczającej go rzeczywistości. Idąc tym tropem za prof. Ornaghi, w Polsce na ten temat wyrażał się ks. prof. Jerzy Bajda, gdy mówił, że pełna prawda o uniwersytecie w Europie i Amerykach, ma być swoistą „...receptą na fragmentaryzację wiedzy i zalew „informacji” niesłużącej formacji człowieka”¹⁵. Stąd po objęciu funkcji ministra kultury, 16 listopada 2011 r. prof. Ornaghi wyzna w wywiadzie, iż *hic et nunc* „jest za działaniem, a nie za medytacją”, *Io sono per l'azione, non meditazione*¹⁶. A idzie mu szczególnie o aktywność w zakresie dziedzictwa narodowego i działalności kulturalnej. Przytacza te słowa dziennikarka Marta Romana, gdy z Profesorem prowadziła wywiad, po jego przejściu z uniwersytetu na stanowisko ministra kultury. Doda interlokutorka, iż obecnemu ministrowi Ornaghi idzie o pogłębianie każdego mieszkańca Starego Kontynentu, wszak w jego przekonaniu, jako obywatela Italii, taką drogę winna podjąć nie tylko jego ojczyzna, ale cała Europa. Nawiąże do tych myśli poprzedzający ministra Ornaghi rektor Sergio Zaninelli, gdy otwierał wspomniane sympozjum w 2000 roku, to powiedział, iż idee tego wyjątkowego spotkania, aczkolwiek nader interesujące, to nie wolne będą od trudności, bo proces transformacji dotyka tak ekonomii, jak polityki, ba, wręcz życia społecznego, co omawiane będzie na uniwersytecie katolickim¹⁷. Stąd doda, iż to sympozjum prowadzi nas do dialogu wśród nauk społecznych, filozofii myśli ludzkiej i jest permanentnym odnoszeniem się do nauki społecznej Kościoła, co bardzo zobowiązuje Uniwersytet Katolicki w Mediolanie.

4. *Homo religiosus*

Mircea Eliade, którego myśli są bliskie prof. Ornaghi, pisząc o *sacrum* i jego istnieniu, wskazuje na trzy pragnienia, które się jawią w życiu człowieka, jako istoty religijnej, którą nazywa *homo religiosus*. Najpierw owe *sacrum*, ma być w środku świata, jako *axis mundi* (oś świata). Po wtóre, repetować czyny stwórcze boskiej istoty, co pojmuje, jako życie w pobożności. Po trzecie, *sacrum* jest naśladowaniem niebiańskiego archetypu, czyli sakralizowaniem swego codziennego życia. Nie jest to łatwe ani proste, nie przynosi pokoju, ale jak uważa Eliade, jest swoistym imperatywem dla człowieka religijnego. Uczy nas tego grecka *fileo-sophia*, czyli umiłowanie mądrości, za którą Sokrates otrzymuje do wypicia cykuty i wypowiada nader sakralne słowa: „Mój Boże, obdarz mnie czystością wewnętrzną”¹⁸. Dlaczego ten przydługi *passus* tej opinii? Prof. L. Ornaghi otrzymuje staraniem Wydziału Filozoficznego UPJPII godność dok-

¹⁵ J. Bajda, *Czy można wskrzesić ginącą cywilizację*, „Nasz Dziennik”, nr 86 (3103), 2008, s. 3.

¹⁶ M. Romana, *Signor ministro, ha qualcosa da dire?*, „Il Giornale Dell’Arte”, 1.06.2012, s. 6

¹⁷ S. Zaninelli, *Indirizzo di saluto*, [w] L. Ornaghi, red., *Globalizzazione: nuove ricchezze e nuove povertà*, s. XIII.

¹⁸ J. Didier, *Słownik filozofii*, Katowice 1993, s. 322.

tora *honoris causa*. Nie bez kozery trzeba powiedzieć, że jego twórczość naznaczona jest myślą filozoficzną, jest w niej *sacrum* tak Eliadego, jak i doświadczenie życiowe Sokratesa, a jest nią owa „...czystość wewnętrzna”. Dlaczego?

Sacrum wyniesione z domu rodzinnego, tradycji narodowej Lorenzo Ornaghi, starał się szczególnie odnajdywać na katolickim uniwersytecie, gdzie od założenia tej uczelni w 1921 r., to *sacrum* było przybliżane i to nie tylko formalnie, ale dzięki kolejnym osobowościom rektorów mediolańskiej *Alma Mater*. Jako siódmy rektor uniwersytetu w Mediolanie otrzymuje godność doktora *honoris causa in Polonia*. Te dwa kraje, Włochy i Polska, są sobie bliskie. Powiadają nad Wisłą, że „Nie od razu Kraków zbudowano”, bo i w Wiecznym Mieście, o wiele wcześniej posługiwali się przysłowiem: *Roma non fuit una die condita*, „Nie od razu Rzym został założony”¹⁹. To prawda, że Rzym i Kraków na drodze historii coś łączy. W pracy dyplomowej na Uniwersytecie Laterańskim pod kierunkiem prof. Rocco Buttiglione w 1984 r. student Grandioso Salvatore bronił tezę: „L'amore visto dalla Vistola”, Miłość widziana z nad Wisły. Kończy ją tymi słowami: *Da qundo le acque della Vistola sono confluite nel Tevere le sacre sponde del fiume di Roma si sono coperte di nuovi fiori, lieto annunzio di speranzosa primavera per la cultura del vecchio continente*²⁰. *Od kiedy wody Wisły są scalone z wodami Tybru, jego święte brzegi zostały pokryte nowymi kwiatami, w nadziei wiosny dla kultury Starego Kontynentu.*

5. *Post scriptum*

Anno currente 2013, uwzględniając życie prof. Lorenzo Ornaghi i jego wkład w działalność naukową, społeczną i kulturową, *Cracovia totus Poloniae urbs...*²¹ uważa, iż jest nader słuszne, by Profesor otrzymał najwyższe wyróżnienie akademickie, jakie może przyznać społeczność Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Tak merytoryczne treści podejmowane w publikowanych pracach, jak i osobisty wkład w organizację i dopełnianie życia akademickiego w Mediolanie i we Włoszech, czy jako ministra kultury i dziedzictwa narodowego, stanowią obiektywne uzasadnienie wniosku o przyznanie prof. Lorenzo Ornaghi przez Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie tytułu doktora *honoris causa*.

¹⁹ K. Kłosińska, *Słownik przysłów*, Poznań 2011, s. 107.

²⁰ G. Salvatore, *L'amore visto dalla Vistola. Rifflessioni sul'a Bottega dell'orefice' di Karol Wojtyła*, Roma 1984.

²¹ Cz. Michalunio SJ, *Dicta. Zbiór łacińskich sentencji...*, s. 98.